

SCHAKTNINGSÖVERVAKNING VID

ESTUNA KYRKA

Undersökning i form av schaktningsövervakning inom RAÄ-nr Estuna 31:1,
inom fastigheten Estuna prästgård 1:3, Norrtälje kommun,
Stockholms län, Uppland

AGNETA FLOOD

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3123

ARKEOLOGIKONSULT
Optimusvägen 14
194 34 Upplands Väsby
Tel: 08-590 840 41

www.arkeologikonsult.se

OMSLAGSBILD: Estuna kyrka från SSV.

ALLMÄNT KARTMATERIAL: © Lantmäteriet Dnr: 50007066_140003

© Arkeologikonsult 2017

Upphovsrätt, där inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY.
Villkor finns tillgänglig på <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv>

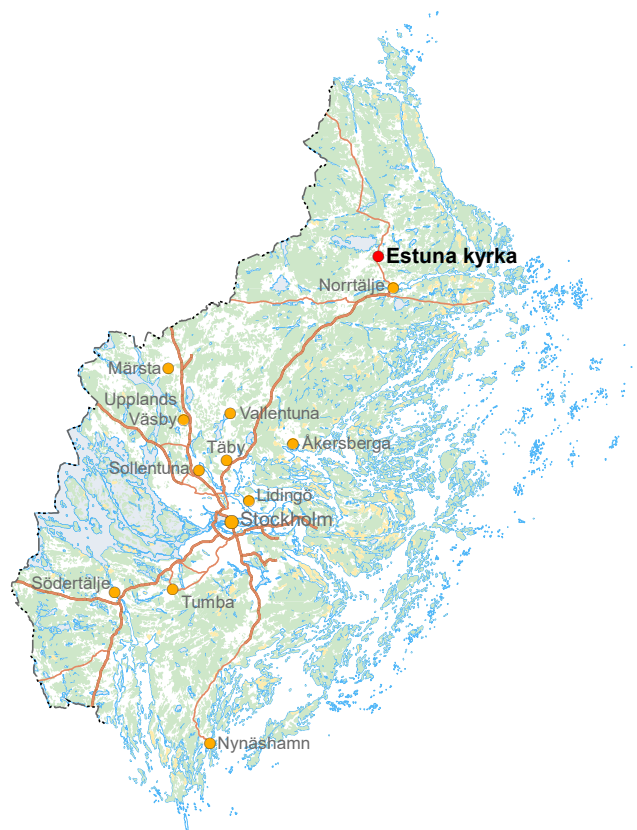
SCHAKTNINGSÖVERVAKNING VID

ESTUNA KYRKA

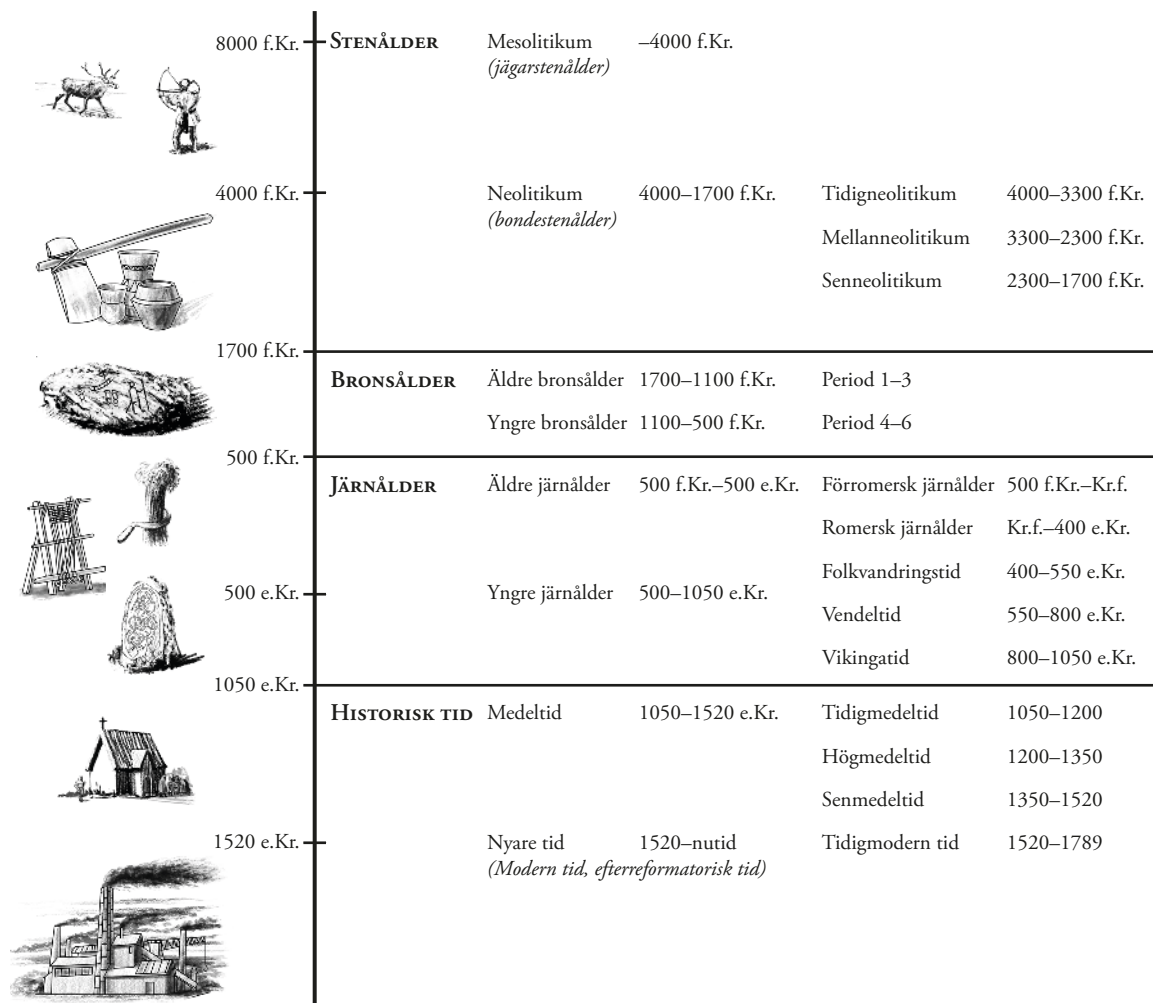
Undersökning i form av schaktningsövervakning inom RAÄ-nr Estuna 31:1,
inom fastigheten Estuna prästgård 1:3, Norrtälje kommun,
Stockholms län, Uppland

AGNETA FLOOD

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3123

ARKEOLOGISK PERIODINDELNING

ANTI-KVARISK BEDÖMNING

Antikvarisk bedömning anger hur man enligt kulturmiljölagen (1988:950), och till viss del även skogsvårdslagen (1979:429), bedömt lämningen och dess eventuella lagskydd vid registreringstillfället. Den slutgiltiga bedömningen görs alltid av Länsstyrelsen och föregås av en besiktning, undersökning eller utredning.

Fornlämning är en lämning som vid registreringstillfället bedömts omfattas av skydd enligt kulturmiljölagen. För att en lämning ska kunna bedömas som fornlämning krävs att den tillkommit före 1850 genom äldre tiders bruk och att den är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning.

Bevakningsobjekt innebär att man vid registreringstillfället inte kunnat ta ställning till om lämningen är en fornlämning eller inte.

Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som enligt rådande praxis vid registreringstillfället inte utgör fornlämning men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Enligt skogsvårdslagen ska hänsyn tas även till denna typ av lämningar. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, t.ex. fyndplats eller plats med tradition.

Uppgift om innebär att lämningen endast är känd via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa. Lämningen har inte eftersökts eller kunnat återfinnas i fält.

Undersökt och borttagen betyder att lämningen blivit arkeologiskt undersökt och helt borttagen. Inget skydd enligt kulturmiljölagen kvarstår.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

SAMMANFATTNING.....	7
INLEDNING	7
FORNLÄMNINGSBILD	8
GENOMFÖRANDE	9
RESULTAT	10
ARKEOLOGISK UTVÄRDERING	10
REFERENSER.....	11
ADMINISTRATIVA UPPGIFTER.....	12

Figur 1. Platsen för undersökningen markerad på Terrängkartan, skala 1:50 000.

SAMMANFATTNING

Arkeologikonsult genomförde den 3:e oktober 2017 en arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning, inom RAÄ Estuna 31:1 inom fastigheten Estuna Prästgård 1:3 i Norrtälje kommun. Schaktövervakningen genomfördes med anledning av att Svenska kyrkan planerar att borra en ny brunn och i samband med detta låta bygga ett mindre pumphus

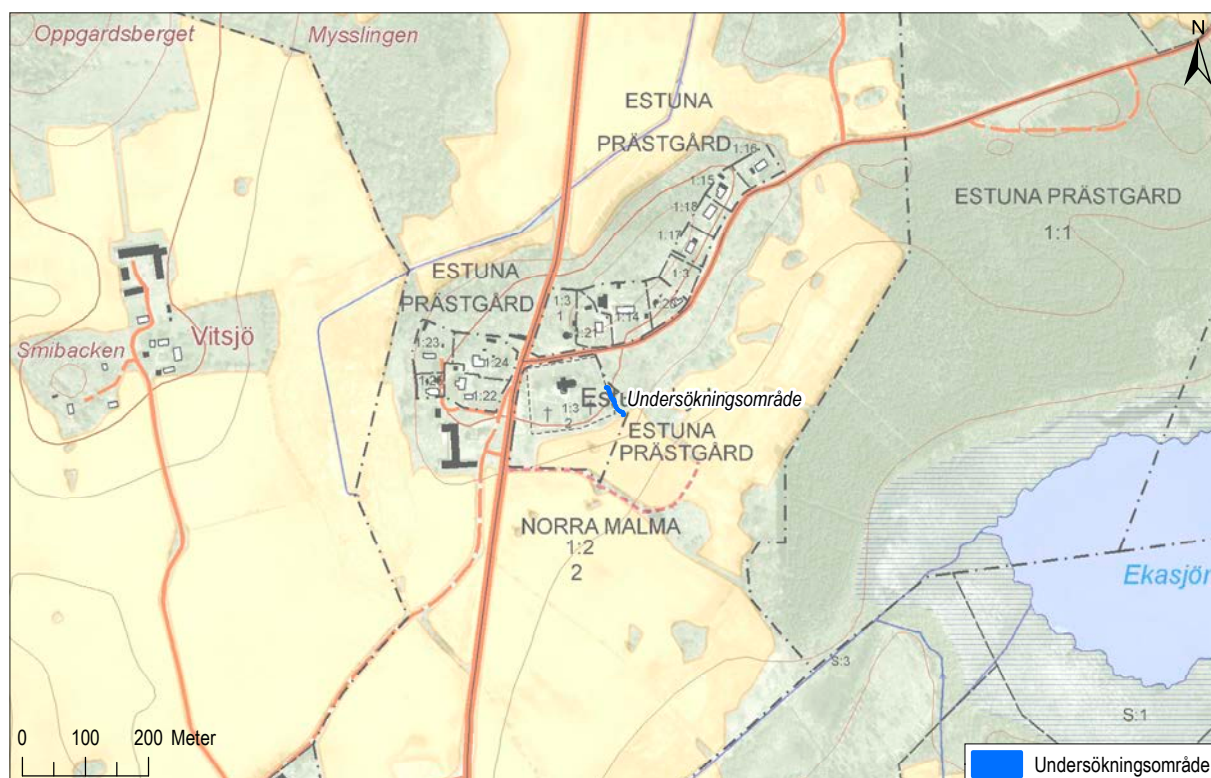
strax sydost om kyrkogårdsmuren vid Estuna kyrka. Den arkeologiska undersökningen innebar att övervaka schaktningen med grävmaskin vid arbetet med att dra ny elkabelledning, sommarvattenledning samt förbereda grunden för nytt pumphus. Vid schaktningsövervakningen framkom inga arkeologiska lämningar av antikvariskt intresse.

INLEDNING

Arkeologikonsult genomförde den 3:e oktober 2017 en arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning, inom RAÄ Estuna 31:1 inom fastigheten Estuna Prästgård 1:3 i Norrtälje kommun (figur 1 och 2). Beslut togs av Länsstyrelsen i Stockholm (dnr 431-37472-2017). Fältarbetet verkställdes av en arkeolog. Schaktövervakningen genomfördes med anledning av att uppdragsgivaren, Svenska kyrkan, ansökt om tillstånd att göra ingrepp i RAÄ-nr Estuna 31:1. Svenska kyrkan planerar att borra en ny brunn och i samband med detta låta bygga ett

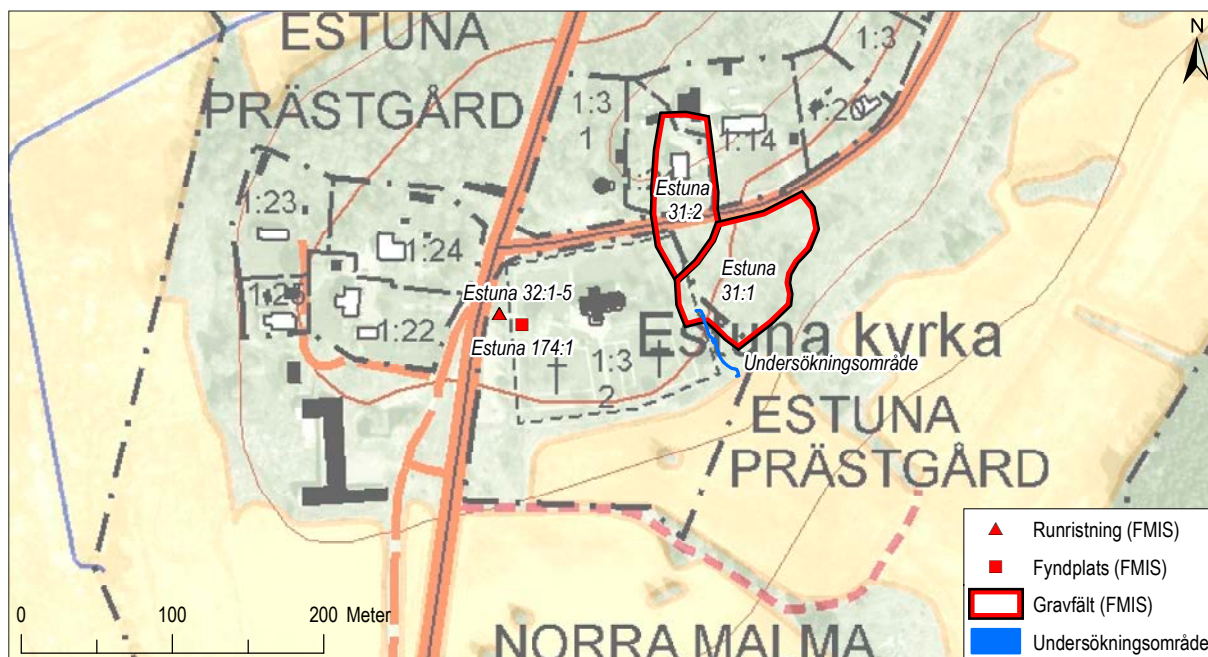
mindre pumphus strax sydost om kyrkogårdsmuren vid Estuna kyrka. För att kunna genomföra arbetet krävdes en ny elkabeldragning samt en ny vattenledning för sommarvattnet. Sammantaget ingick i det arkeologiska uppdraget att övervaka schaktning för el, vatten samt grund för pumphus.

Syftet med den arkeologiska undersökningen var att med ett vetenskapligt arbetssätt dokumentera de kulturlager, konstruktioner och fynd som påträffades vid schaktningen.

Figur 2. Undersökningsområdet markerat på Fastighetskartan, skala 1:12 000.

FORNLÄMNINGSBILD

Figur 3. Lämningar och fornlämningar (FMIS) vid Estuna kyrka markerade på Fastighetskartan, skala 1:5 000.

Centralt vid den östligaste delen av kyrkogården och öster om kyrkogårdsmuren sträcker sig fornlämning Estuna 31:1 (figur 3), som idag är avgränsat till ett område av 120 x 70 meter. Fornlämningen utgörs av ett ej undersökt gravfält bestående av 49 runda stensättning samt 4 högar med datering bronsålder, järnålder (FMIS).

Innanför kyrkogårdsmuren i nordväst påträffades vid kabelgrävning 1964, på ett djup av cirka 0,5 meter, en fynddeponering, Estuna 174:1. Fynden utgjordes av järnföremål såsom spjutspetsar, knivar och pilspetsar, en hank samt kantfragment till bronskärl. (FMIS). Vid en efterundersökning av platsen som utfördes 1992 och 1993, påträffades ett stort antal pil- och spjutspetsar, men också knivar, järnföremål, djurben och mindre mängd keramik (Notelid 2009).

Vid kyrkans huvudentré i väster, finns en mindre öppen byggnad med portal (stiglucka) som idag inrymmer fem runstensfragment i röd sandsten, Estuna 32:1–5 (FMIS). Vid restaureringen av Estuna kyrka 1929, flyttades dessa fyra runstensfragment från sakristian, där åtminstone några funnits sedan 1829 enligt kyrkoinventarium. Det femte fragmentet ska ha hittats vid ett ras av kyrkogårdsmuren 1930 (Wessén & Jansson 1943–1946:455–460).

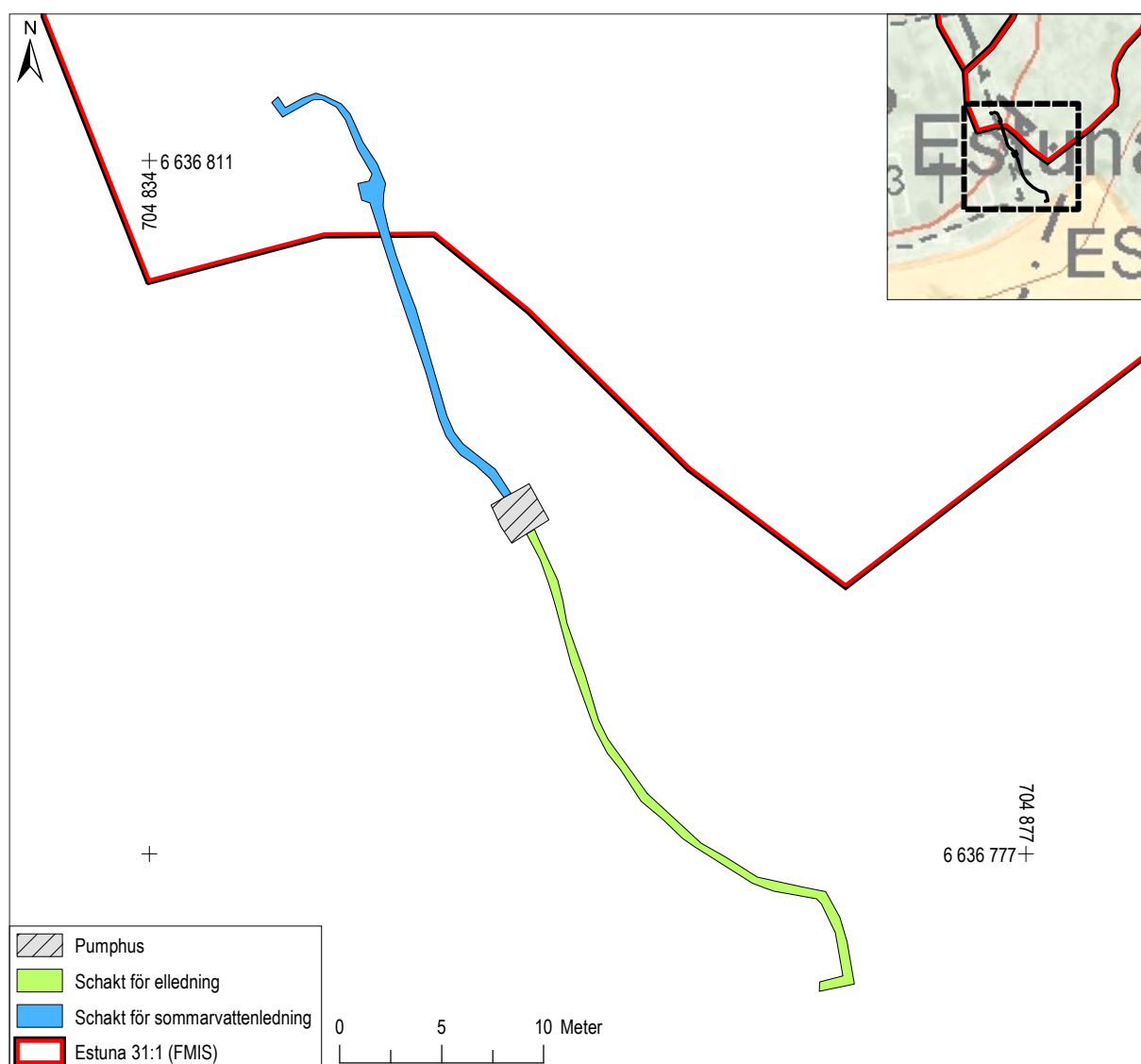
Figur 4. Fragment av runstenar vid kyrkans huvudentré i väster.

GENOMFÖRANDE

Den arkeologiska undersökningen innebar att övervaka schaktningen med mindre bandburen grävmaskin vid arbetet med att dra ny elkabel, vattenledning samt förbereda grund för nytt pumphus. Arbetet utfördes utanför den sydöstra delen av kyrkogårdsmuren, under en mandag den 3:e oktober 2017. Arbetet påbörjades med att schakta för ny sommarvattenledning utifrån befintlig koppling vid den östra ingången till kyrkogården, parallellt längs med kyrkogårdsmuren och i söder på insida av stående mindre träbyggnad. Sommarvattenledning drogs därefter ihop med schakt för pumphus, som placerades något sydost om muren. Schaktet för ny elkabel gick söder ut genom sluttande terräng och

ned mot planare åkermark. För att göra schaktningsarbetet mer smidigt påbörjades dock schaktningen nere vid elanslutningen i åkermark och uppåt i den syd sluttande terrängen. Schaktet sammankopplades därefter med schakt för pumphus längre norr ut.

- Schaktet för sommarvattnet var 25 meter långt, 0,4–0,5 meter i bredd och 0,3 meter djupt.
- Schaktet för pumphuset var 2,2 x 2,2 meter stort och 0,3 meter djupt.
- Schaktet för ny elkabel var 30 meter långt, 0,4–0,5 meter i bredd och 0,6 meter djupt.

Figur 5. Schaktplan för sommarvatten, pumphus och elkabel, skala 1:350. Översikt med Fastighetskartan, skala 1:3 500.

RESULTAT

Vid schaktningsövervakningen för ny dragning av sommarvatten samt pumphus framkom endast matjord med enstaka tegelkross, taktegel, murbruk samt plastbitar ned till det djup på 0,3 meter som grävdes.

Vid schaktningsövervakningen för ny elkabel framkom på samma sätt endast matjord med inslag av tegelkross och små plastbitar fram till omkring 10 meter söder om pumphuset och ned till det djup av 0,6 meter som schaktet grävdes. Längre söder ut däremot gick schaktet genom påförda jordmassor, matjord blandade med sentida skrot, sopor och trädgårdsavfall. Skräp från senare del av 1900-tal såsom ölbuteljer, glasflaskor, stekpannor, ljushållare av plast liksom avkapade trädstammar och kompost förekom.

Figur 6. Schakt för sommarvatten från N.

Figur 7. Schakt för elkabelledning från NNÖ.

ARKEOLOGISK UTVÄRDERING

Vid schaktningsövervakningen av de tre aktuella schakten framkom varken rester av gravar, kulturlager eller konstruktioner med arkeologisk indikation. Inte heller förkom några fynd av antikvariskt intresse.

Eventuella arkeologiska lämningar kopplade till kyrkan kan dock förekomma under det djup på 0,3 m som grävdes för sommarvattnet, liksom lämningar från det äldre gravfältet. På liknande sätt kan arkeologiska lämningar förekomma på ett större djup än 0,6 m i det område där elkabeln dragits. Detta med anledning av att ytan till stor del bestod av påfört avfall från sent 1900-tal.

REFERENSER

ELIAS, WESSÉN & SVEN, B, F. JANSSON. *Sveriges runskrifter*, Upplands runskrifter del 2 (SRI band 7 1943–1946) sida 455–460.

NOTELID, M. 2009. *Arkeologisk undersökningsrapport*. Rapport över arkeologiska undersökningar av Estuna kyrkogård, Estuna sn, Uppland, Norrtälje kommun. Institutionen för arkeologi och antikens historia. Uppsala Universitet. Uppsala.

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Arkeologikonsult projektnr:	3123
Länsstyrelsens dnr:	431-37472-2017
Länsstyrelsens beslutsdatum:	2017-09-20
Uppdragsgivare:	Svenska kyrkan
Typ av undersökning:	Arkeologisk undersökning i form av schaktövervakning
Utförandetid fältarbete:	2017-10-03
Koordinatsystem:	SWEREF99TM
Höjdsystem:	RH2000
Län:	Stockholm
Socken:	Estuna
Kommun:	Norrtälje
Fastighet:	Estuna Prästgård 1:3
Projektledare och fältarkeolog:	Agneta Flood
Planer och layout:	Ida Söderström
Kvalitetssäkring:	Marta Lindeberg
Fynd:	Inga fynd tillvaratagna

Rapporter från Arkeologikonsult 2017:3123